

# Morawski, Zbigniew

---

## "Muzułmańska sekta asasynów w piśmienictwie wieków średnich", Jerzy Hauziński, Poznań 1978 : [recenzja]

---

Przegląd Historyczny 71/1, 181-182

---

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

*Kronikarze czescy. Kanonik Wyszehradzki, Mnich Szawski*, tłum., wstęp i komentarz Maria Wojciechowska, PWN, Warszawa 1978, s. 252.

Dzięki działalności edytorskiej Pracowni Bohemistycznej (Zakładu Słowianoznawstwa PAN) w Poznaniu otrzymaliśmy, po Kosmasa „Kronice Czechów”, polski przekład dwóch kolejnych, dwunastowiecznych kronik czeskich. Pierwsza z nich to kronika bliżej nie znanego kanonika wyszehradzkiego, zredagowana w drugiej ćwierci XII w. Należy ona „do rozpowszechnionego w ówczesnej historiografii europejskiej typu utworów, których centralną sławioną postacią jest panujący”. W tym wypadku rzecz dotyczy Sobiesława I, księcia czeskiego w latach 1125—1140.

Drugim zabytkiem czeskiego piśmiennictwa zamieszczonym w omawianym wydawnictwie jest tzw. „Kronika Szawska”. Tę pierwszą w Czechach kronikę klasztorną będącą według słów wydawcy „bezcennym świadectwem rozkwitu środowiska, w którym powstała, klasztoru szawskiego, a przede wszystkim jego słowiańskiej przeszłości” napisał w latach siedemdziesiątych XII w. anonimowy kronikarz, mnich klasztoru w Szawie. Obie kroniki, jakkolwiek różne w charakterze, mają jedną wspólną cechę, usprawiedliwiającą wydanie ich razem. Obie mianowicie bezpośrednio nawiązują do kroniki Kosmasa. Świadomym kontynuatorem „Kroniki Czechów” był Kanonik Wyszehradzki. Na kanwie dzieła Kosmasa, przetwarzanego, uzupełnianego i kontynuowanego skomponował swoją kronikę Mnich Szawski.

Publikacja otrzymała stosowną oprawę edytorską i aparat krytyczny. Zwięzły wstęp zawiera biografie kronikarzy, charakterystykę wartości źródłowej ich utworów, informacje o rękopisach, dotychczasowych wydaniach i tłumaczeniach kronik oraz o zasadach wydawniczych, którymi kierowała się autorka. Przypisy ograniczono do informacji niezbędnych dla objaśnienia treści kronik. W bibliografii podano podstawowe źródła i literaturę przedmiotu. Korzystanie z wydawnictwa ułatwia indeks osobowo-geograficzny, zaś kilkanaście interesujących ilustracji dodatkowo uprzyjemnia lekturę.

M. D.

Jerzy Hauziński, *Muzułmańska sekta asasynów w piśmiennictwie wieków średnich*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1978, s. 184.

Książka Jerzego Hauzińskiego zawiera krytyczny przegląd informacji źródłowych na temat asasynów, zawartych w piśmiennictwie europejskim z czasów krucjat. W części pierwszej autor omawia piśmiennictwo geograficzne ze wzmiankami o asasynach (głównie itineraria, w tym tak znane, jak dziennik Marca Polo). W części drugiej w podobny sposób analizuje źródła historiograficzne, w szczególności to, co odnosi się do stosunków asasynów z krzyżowcami i organizmami politycznymi islamu. Pewną uwagę poświęca autor na koniec użytkowi, jaki przy różnych kampaniach politycznych robiono w Europie z prawdziwych, czy rzekomych kontaktów chrześcijan z asasynami, ukazywanymi zresztą w rozmaity sposób, w zależności od aktualnych potrzeb polityczno-propagandowych.

Nie wahamy się tu polecić książki J. Hauzińskiego jako pracy interesującej, o rzadkiej w naszej literaturze problematyce, niemniej książka ta nie zasługuje na pełną aprobatę. Autor ma zbyt dobre mniemanie o wiedzy przeciętnego czytelnika — mediewisty o asasynach, skutkiem czego pomija omówienie stanu badań na temat tej sekty i jej roli w islamie i krucjatach. Dziwne jest też podejście do tematu: przedmiotem pracy staje się właściwie literatura o asasynach, wspominająca o nich mniej czy więcej marginalnie, a należąca, powiedzmy sobie, do dobrze znanych gatunków piśmiennictwa łacińskiego tej doby, takich jak kroniki, itineraria, epistolografia itp. Na takie potraktowanie zasługuje być może to, co jest „publicystycznym” echem kontaktów z asasynami, jednakże tej części pracy brak szerszego odniesienia do polityki europejskiej schyłku krucjat. Ponadto wydaje się, że zarówno sekta asasynów, jak i proces ich odkrywania przez Europę nie są zjawiskami tak długotrwałymi i rozwojo-

wymi, by prezentować całą literaturę o asasynach w układzie chronologicznym. Autor demonstruje nam swój warsztat, niewątpliwie bogaty i skomplikowany, ale zapomina, że miał też dać obraz asasynów w piśmiennictwie wieków średnich.

Z. M.

Jerzy Hauziński, *Polityka orientalna Fryderyka II Hohenstaufa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1978, s. 178.

Pierwsze trzy rozdziały książki poświęcone są literaturze przedmiotu, przeglądowi dziejów politycznych Fryderyka II oraz muzułmańskiej Afryki i Azji Mniejszej w pierwszej połowie XIII w., zaś czwarty rozdział — muzułmańskiemu dziedzictwu Sycylii. Autor przechodzi następnie do omówienia dyplomacji i kroków wojennych Fryderyka przeciw muzułmanom w latach 1221—1228. wyprawy krzyżowej w 1228—1229 r., która dała Fryderykowi koronę jerozolimską, oraz w dwóch ostatnich rozdziałach, stosunków z Egiptem i Syrią, czyli tak zwanym państwem Ajjubidów w latach 1229—1249, wreszcie stosunków z muzułmańskimi państwami Maghrebu. J. Hauziński ukazuje relacje między poczynaniami Fryderyka na terenie Italii i Niemiec, realizacją osobliwego, nasyconego elementami wschodnimi programu scentralizowanego imperium z ośrodkiem na Sycylii, między konfliktami z papieżstwem — a polityką orientalną cesarza.

Interweniując na rzecz królestwa jerozolimskiego Fryderyk ogranicza papieską inicjatywę krucjatową i umacnia swą pozycję wśród władców muzułmańskich (i tym samym — chrześcijańskich) na ważnym dlań obszarze śródziemnomorskim. Autor skupia uwagę na kontaktach egipsko-sycylijskich i dochodzi przy ich badaniu do pewnej rewizji dotychczasowych ustaleń (między innymi co do przyczyn i w ogóle obecności misji egipskiej na dworze Fryderyka). Wadą książki jest brak jakichkolwiek map; opisy wydarzeń politycznych w Azji i Afryce stają się wskutek tego mało zrozumiałe. Niezbyt przekonujące są też charakterystyki cesarza, w których odkrywa się jego rzekome cechy „teutońskie”.

Z. M.

Petrus Ransanus, *Epithoma rerum hungaricarum*, [ed.] Petrus Kulcsár, „Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum” series nova, red. Antonius Pirnát t. II, Akadémiai Kiadó. Budapest 1977, s. 232.

W latach 1930—1946 z inicjatywy L. Juhásza ukazywała się „Biblioteka” w której ogłoszono 39 tomów grupujących utwory łacińskie z XII—XVI w. Znalazły się w niej źródła narracyjne proveniencji węgierskiej, włoskiej, niemieckiej i chorwackiej ważne dla historii literatury Europy środkowej i wschodniej.

Zarzuconą po wojnie inicjatywę odnowił w 1976 r. Instytut Literatury Węgierskiej Akademii Nauk. W nowej serii „Biblioteki” ma się ogłaszać teksty dotychczas niedrukowane, trudnodostępne, wydane niekrytycznie. W następnej kolejności zamierza się podjąć reedycję tomów ogłoszonych przez Juhásza i jego współpracowników przed 1946 r.

Tom pierwszy nowej serii „Biblioteki” nawiązuje bezpośrednio do przerwanego wydawnictwa. Zawiera on dodatki i indeksy do „Dekad dziejów Węgier” Antoniego de Bonfinis, wydanych w czterech tomach w latach 1936—1946 (ukazała się wówczas jedynie część I tomu IV). Sygnowany jest przeto jako t. IV, cz. 2 „Dekad” Bonfiniego. Kolejną publikacją serii są prezentowane „Epithoma”.

†

Autor dzieła Pietro Ransano (1428—1492), współpracownik papieża Kaliksta III, dominikanin — prowincjał Sycylii, biskup Lucery (Puglia), od 1476 r. związany był z dworem sycylijskim Ferdynanda Aragońskiego. Pełnił z jego polecenia misje dyplomatyczne, m.in. posło-